

פֶּרֶק חֲמִישִׁי

בו יבאר ענין החסד שעושים עם המתים, וענין נחום אבלים.

הנה ענין קבורת מתים, מלכוד שהיא מצות עשה דאורייתא, כמו שנאמר (דברים כ"א כ"ג): "כי קבור תקברנו", גם הוא בכלל גמילות חסדים ויפה ממנה. ונקראת חסד של אמת, שאינו מצפה לתשלום גמול ממנו. וכן הוצאתו לקבורה ונשיאת משתו והלגותו והספרו ושאר צרכי המת - כלם בכלל גמילות חסדים למתים הן, ומפרש ענינו בתורה בפרשת חיי שרה ובפרשת ויחי. וראה את גדל הענין שיש בזה, שאמרו חז"ל (מועד קטן כ"ז:): מת בעיר - כל בני העיר אסורין במלאכה. אף שיש לו קרובים, ועקר חיוב הקבורה משל על הקרובים, מכל מקום מצוה על כל בני העיר להשתדל בזה. ולפיכך אסרום במלאכה, כדי שישתדלו כל בני העיר להכין כל צרכי הקבורה נאם לא שיש חבורות בעיר, שכל אחת מתעסקת ביומה, בענין זה מתרים השאר במלאכה. ובמקום שאצל

החברה קדישא אין מתחלק זה לימים, וכל החברה נקראים לעסק אודות
 מת, יש להם לזהר מלעשות מלאכה; והוא הדין כל שום עסק עד שיגמרו
 פעלתם וימסרו לבתפיים]. ואפלו אם המת לא קרי ותני (לא למד מקרא
 ומשנה), גם כן דינא הכי, דאסורים במלאכה; אבל מתלמוד תורה אין
 צריך לבטל, כל זמן שאין מוציאין אותו לקבורה, אפלו למאן דקרי ותני.
 אבל בשעה שמוציאין אותו לקבורה, צריך לבטל מתלמוד תורה ללוותו
 למאן דקרי ותני, אפלו יש הרבה אנשים בלתו עד ששים רבוא, דנטילת
 התורה [דהיגו בשעה שמת האדם, שהתורה שוב מתבטל ממנו], צריך
 להיות כנתינת התורה שהיה ששים רבוא. ואפלו היה זקן מחכמי הדור,
 אין נפטר ממצות לונה, כדאיתא בגמרא (כתבות י"ז.) * על ר' יהודא

ברבי אלעאי, שהיה מבטל מתלמוד תורה להוצאת המת, והוא למאן
 דקרי ותני, וכל שפן למאן דמתני (למי שמלמד) לאחרים; אבל למאן דלא
 קרי ותני, אין מחיב לבטל תלמודו בשביל זה, אם יש מתעסקין אחרים
 שילווהו ויקברוהו; והוא שיש עשרה, כרי שיוכלו לאמר קדיש וברכת
 אבלים (שלחן ערוך בסימן שס"א סעיף א'). ותמיהני על איזה מקומות
 שאינם זהירין בזה, שתכף בשמקמיין מעט מצות לניה, חוזר כל אחד
 לביתו, והולך המת לבית עולמו גלמוד באיזה יחידים, ולא יוכלו לאמר
 קדיש וברכת אבלים; הלא בודאי מטל על כל אנשי העיר לראות שיהיה
 מגיזן בלוייתו עד אחר הקבורה, ואף שלפעמים הוא טרחה רבה, כגון,
 בימות החורף ובית הקברות רחוק מן העיר, צריך שיהיה זה לפי הגורל.
 וכל זה אפלו אי ידעינן דלא קרי ותני; וכל שפן בימינו, שפמעט אין
 לך אדם מישראל, שאין לו ידיעה במקרא או במשנה, כמבאר בשלחן
 ערוך (שם), בודאי יש לאדם להדר אחרי זה מאד, ועין בהג"ה. גם יש
 לחברה קדישא תמיד להיות וריזים בדרך, שלא יבוא לבסוף [אחר הרשיון
 מהממשלה לקברו (מחמת הצנזורה)] לידי הלנת המת, כי הוא צער גדול
 למת, כמו שכתוב בזהר הקדוש; ובפרט שיש על זה לאו בתורה, אם
 מלין אותו בחנם; אם לא בדרך שעל פי דין מתר להלין אותו עבור
 זה, כמבאר הכל בשלחן ערוך (סימן שני"ז סעיף א'). וכבר ראינו פעמים
 רבות, שמפני איזה סבה קלה ונקלה, או מפני עצלות השמשים, בא לידי
 הלנת המת, ויש לזהר בזה מאד.